

POPULARNONAUKOWY OPIS BADAŃ

Niezwykłe osiemdziesięciolecie, w którym pod piórami twórców powstawały Krainy Czarów, Tajemnicze Ogrody, Nibylandie i Szmaragdowe Miasta, nazywane bywa przez badaczy „złotym wiekiem” anglojęzycznej literatury dziecięcej. Epokę tę otwiera najsłynniejsza chyba książka dla dzieci, *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) Lewisa Carrolla, a kontynuują ją dzieła takich twórców jak Mark Twain, Rudyard Kipling, Beatrix Potter, Kenneth Grahame, Lucy Maud Montgomery, James Matthew Barrie, Frances Hodgson Burnett czy Alan Alexander Milne.

Utwory zaliczane do epoki angielskiego „złotego wieku” współtworzą światową klasykę literatury dziecięcej – są to książki uniwersalne, kierowane tyleż do dzieci, ile do dorosłych, unikające natrętnej dydaktyki i łatwego moralizatorstwa, łączące „dziecięcość” z „dorosłością”. Są to również teksty, które budzą wrażliwość, zaś dziecięcy czytelnik jest w nich zawsze traktowany z szacunkiem, jako pełnoprawny odbiorca sztuki – lecz nie bez humoru, który zapuszcza się nieraz w krainy pogodnego nonsensu, łączy z liryzmem i nostalgią, a czasem objawia się w błyskotliwych kalamburach i zabawach słowem. Któż zresztą nie zna zawadiackich przechwałek Tomka Sawyera, uroczych tyrad Misia o Bardzo Małym Rozumku, poetycznych rozważań rudowłosej Ani z Zielonego Wzgórza czy w końcu przenikniętego nostalgią opisu Nibylandii, na której mieszka Piotruś Pan, a do której my, dorośli, „nigdy już nie wrócimy”.

Jednak anglojęzyczna literatura dziecięca – funkcjonująca w polskim imaginariu w sposób tak oczywisty, że niemal zapominamy, iż została stworzona w języku obcym – zanurzona jest w wielorakich, złożonych kontekstach i współtworzy własną przestrzeń literacką, pełną wzajemnych zależności, napięć i pokrewieństw. W kontekście polskim obecna jest zawsze i niezmiennie poprzez przekład, dzięki któremu możliwa jest wymiana myśli oraz dialog międzytekstowy, a także wzajemne warunkowanie się literatur.

Tematyką polskiej recepcji anglojęzycznej literatury dziecięcej „złotego wieku” zajęłam się po raz pierwszy podczas pracy nad rozprawą magisterską, która poświęcona była niezwykłemu, nieco zapomnianemu arcydziełu Jamesa Matthew Barriego, w którym opowiedziane zostają dzieje Piotrusia Pana jeszcze przed Nibylandią. *Piotruś Pan w Ogrodach Kensingtonskich* zapoczątkował moją przygodę z tekstami „złotego wieku” zarówno w interpretacji, jak i w przekładzie – stał się też moim debiutem translatorskim. Podczas badań nad dziełem Barriego zdałam sobie sprawę z niewystarczającego i fragmentarycznego stanu polskich studiów nad przekładową recepcją anglojęzycznej literatury „złotego wieku”. Tak narodził się pomysł, by recepcję tę zbadać w szerszym zakresie, lecz za pomocą ciekawych i nośnych przybliżeń kontekstowych, interpretacyjnych oraz translatoologicznych i translatorskich.

Celem obecnie prowadzonych przeze mnie badań jest analiza oraz opis polskiej recepcji przekładowej dzieł George'a MacDonalda, Jamesa Matthew Barriego i Cicely Mary Barker na tle nieopracowanej dotąd historii polskich tłumaczeń tekstów należących do anglojęzycznej klasyki dziecięcej „złotego wieku”, którym towarzyszy także krytyczne opracowanie twórczości trojga wybranych pisarzy. Trzy utwory literackie – *At the Back of the North Wind* MacDonalda, *Peter Pan and Wendy* Barriego oraz *The Lord of the Rushie River* Barker – dobrane zostały tak, by zobrazować zarówno przekrój epoki, jak i różnice w popularności pisarzy w Polsce. Ponadto teksty spięte zostały kluczem tematycznym, którym jest metafora dziecięcego lotu (dzieci-ptaków, dzieci na skrzydłach wiatru), wyzyskiwana twórczo przez wszystkich interesujących mnie autorów. Usytuowane na pograniczu literaturoznawstwa i translatoologii badania recepcji dzieł „złotego wieku” już teraz pozwalają na sformułowanie hipotezy o warunkowaniu się literatury poprzez przekład – efekty ożywienia działalności translatorskiej wokół anglojęzycznej klasyki dziecięcej w Polsce pod koniec XIX i na początku XX wieku można bowiem zaobserwować w literaturze polskiej w postaci kontynuacji, aluzji oraz nawiązań intertekstualnych, które nie zostały dotychczas przebadane.